

EKR 5. számú melléklet

A Tan Kapuja Buddhista Főiskola

*Etikai Ajánlása*¹⁷⁰

„Aki életet öl,
 hazugságot szól,
 elveszi, ami nem az övé,
 más felesége után koslat,
 vagy erős, részegítő italokat iszik,
 az az ember önnön gyökereit ássa ki.”
 (Dhammapada, 18. 246–247. vers, fordította Fórizs László)

A Tan Kapuja Buddhista Főiskola egyházi felsőoktatási intézmény, melynek nevében és *Küldetésnyilatkozatában* meghatározott célja, hogy „a Buddha tanításának kapuját az érdeklődők előtt kitarja. Ez a Tanítás átadásában és annak megvalósításában nyilvánul meg. (...) Hűen a buddhizmus két és fél évezredes gyakorlatához, az élő Tanítást a jelen körülményei között (hely, kor, kultúra, nyelv, alkat) valósítjuk meg.”

Államilag elismert felsőoktatási intézmény oktatóiként, hallgatóiként és alkalmazottaiként ez a megvalósítás a buddhista értékek és elvek szerinti hozzáállást, megfelelő törekvést, helyes beszédet, viselkedést és életmódot is jelenti, amely a vonatkozó magyar jogszabályokkal teljes összhangban van. A Buddhának a *Dhammapada* idézett soraiban oly tömören és költőien megfogalmazott tanítása szellemében az alábbiakban ahhoz szeretnénk segítséget nyújtani, hogy gyökereink ebben a világban is sértetlenek maradjanak. Etikai szabályzatunk elsősorban ajánlás mindazoknak, akik bizalmat és érdeklődést éreznek ez iránt a tanítás iránt, legyenek akár kezdők, akár haladók ezen az úton.

A Fenntartó nem várja el tagjaitól és intézményei dolgozóitól, sem hallgatóitól, hogy buddhista gyakorlók legyenek – bár ezt határozottan szerencsésnek tartja –, de természetesen, lévén egyházi intézmény, nyitottságot, érdeklődést és tiszteletet vár el a Buddha tanításai, annak vitathatatlan értékei iránt. Ebben a tanításban megtalálja a helyét mindaz, ami szép, jó és igaz, és harmonikusan kapcsolódik össze. Ez egyben azt jelenti, hogy a Háromszoros menedékben foglaltak, tehát a Buddha, a Dhamma, valamint a Szangha jelképei, szimbólumai felé is tisztelettel fordulunk, azokhoz nyitott érdeklődéssel közelítünk.

A nemzeti felsőoktatási törvény oktatók, hallgatók és alkalmazottak tekintetében egyaránt kötelezően előírja egymás emberi méltóságának tiszteletben tartását.¹⁷¹ Az emberi méltóság a magyar és az európai jogrendben minden személyiségi jog anyajoga, az emberi lény tiszteletben tartásának elve, amit a Buddha kifejezetten a világi tanítványoknak szóló tanításként, mindannyiunknak adott nagyszerű ajándékként, az Öt Fogadalom formájában fogalmazott meg (*Snp* 2.14 *Dhammika-szutta*, AN 8.39 *Abhiszanda-szutta*).

Az alábbi elvek **lehetőséget** adnak a személyes és a közösségi értékek elmélyítésére és megvalósítására. Céljuk nem valamilyen külső viselkedési forma kikényszerítése, hanem megfelelő ismeretből, mély belátásból és belső meggyőződésből fakadó megvalósításra ösztönzés. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az etikai javaslatok egyben elősegítik a viselkedés természetes eleganciájának kialakulását is. Testhelyzetünk és testtartásunk mindennél beszédesebb bizonyítéka érdeklődésünknek és figyelmünknek, odaadásunknak választott tárgyunk iránt.

Az öt fogadalom felsorolásakor – a legkorábbi ősök iránti tiszteletből – a fogadalom szövegének páli nyelvű szövege és szanszkrit nyelvű megnevezése, azok magyar fordításával együtt, vezeti be a kerülendő, ajánlott és gyakorlandó teendők felsorolását.

1. Fogadom, hogy tartózkodni fogok az élet kioltásától.

Ahinszá: az élet tiszteletben tartása.

¹⁷⁰ Az Etikai Ajánlást a Szenátus 2024.11.28-án a 21/2024. (11.28.). sz. szenátusi határozattal fogadta el.

¹⁷¹ A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 35. §-ának (2) bekezdése és 43. § (2) bekezdésének b) pontja.

Kerülendő

Az emberi lény és minden más érző lény joga, hogy testi valójában sértetlenül éljen. Buddhistiként ebben az életben az a célunk, hogy tetteinkkel, szavainkkal és gondolatainkkal szántsándékkal ne ártsunk (*ahinszá*) másoknak, ideértve az embereket és más érző lényeket is.

Ajánlott

Az élet tiszteletben tartása – a legszentebb és legtagabb értelemben – annak védelmét, megóvását, ápolását, az élet fenn tartását, adását és teremtését is magában foglalja. Ezért tartózkodunk tőle és elfogadhatatlannak tartjuk az emberölést, a testi sértést, a kényszerítést, a párkapcsolati erőszakot, a zaklatást és a személy elleni erőszak¹⁷² minden fajtáját, valamint az állatok kínzását.¹⁷³ Igyekezünk hozzájárulni, hogy az emberi létet és az emberiség létét, számtalan helyen és formában kialakult nyelvét és kultúráját megóvjuk. Fontosnak tartjuk, hogy megóvjuk, védjük, gondozzuk a kisebb közösségek létét is, mint amilyen a nép, a nemzet, a közösség vagy a család. Fontosnak tartjuk, hogy megóvjuk embertársaink és saját magunk életét. Tiszteletben tartjuk és igyekezünk megóvni minden élőlény életét, és igyekezünk megóvni az élőlényekkel szerves kapcsolatban lévő természetet, a növényvilágot és a hegyeket, völgyeket, folyókat, tengereket, élő és élettelen környezetünket. Feladatunknak tekintjük védeni, teremteni, fenntartani és megóvni a világban az összhangot, a harmóniát és a szabadságot.

Gyakorlandó

Az *ahinszá* valódi jelentése nemcsak az, hogy nem ártunk annak, ami él, hanem hogy kerüljük az ártó szándékot, és megtanuljuk kezelni a bennünk lévő haragot és gyűlöletet. Ide tartozik az egyensúly elve, ahol elsőként meg kell tanulnunk, hogyan ne ártsunk magunknak, hogyan teremtsünk magunkban egyensúlyt, hogy azt később egyre táguló körökben ki tudjuk terjeszteni a környezetünkre.

2. Fogadom, hogy nem veszem el azt, amit nem nekem szántak.

Asztéja: a javak tiszteletben tartása.

Kerülendő

Az a fogadalmunk, hogy nem vesszük el, amit nem nekünk szántak, több annál, mint hogy tartózkodunk a rablás, a lopás, a kifosztás, a zsarolás, rongálás, illetve vagyon elleni erőszakos vagy a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekményének¹⁷⁴ elkövetésétől, azt is jelenti, hogy mások tulajdonát nem háborgatjuk, és nem élünk vissza annak használatával.

Ajánlott

Ennek a fogadalomnak a célja minden egyes emberi lény életéhez szükséges anyagi szükségletek kielégítésére szolgáló javak tiszteletben tartása, és ennek révén az egész közösség védelme. Buddhistiként arra törekszünk, hogy a közösséget a legszentebb és legtagabb értelemben tiszteletben tartsuk, igyekezünk óvni és megvédeni a másik embert, a társas létet, a közösség dolgait. Tiszteletben tartjuk a másik ember tulajdonságait, véleményét, viszonyait és szabadságát. Törekszünk nem megfosztani lehetőségeitől, nem korlátozni szabadságát. Nem kívánjuk elvenni mások hitét, világnézetét, tulajdonát és bizalmában nem akarjuk megrendíteni. Igyekezünk, hogy ne alkalmazzunk fenyegetést, megfélemlítést, retorziót senkivel szemben. Nem kívánunk más emberi lényt tetteiben megakadályozni (amennyiben azzal más vagy a

¹⁷² A Büntető Törvénykönyvről szóló évi törvény (Btk.) 459. § (1) bek. 26. pont: személy elleni erőszakos bűncselekmény: a) a népirtás [142. § (1) bekezdés], az emberiség elleni bűncselekmény [143. § (1) bekezdés], az apartheid [144. § (1)–(3) bekezdés], b) a hadikövet elleni erőszak (148. §), a védett személyek elleni erőszak [149. § (1)–(2) és (4) bekezdés], az egyéb háborús bűntett (158. §), c) az emberölés [160. § (1)–(3) és (5) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (3)–(6) és (8) bekezdés], d) az emberrablás [190. § (1)–(4) bekezdés], az emberkereskedelem [192. § (1)–(6) bekezdés], a kényszmunka (193. §), a személyi szabadság megsértése (194. §), a kényszerítés (195. §), e) a szexuális kényszerítés (196. §), a szexuális erőszak [197. § (1)–(4) bekezdés], f) a lelkiismeret és vallásszabadság megsértése (215. §), a közösség tagja elleni erőszak [216. § (2)–(3) bekezdés], az egyesülési, a gyűlekezési szabadság, valamint a választási gyűlésen való részvétel jogának megsértése (217. §), g) az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása [254. § (1) bekezdés], a lázadás [256. § (1)–(2) bekezdés], h) a bántalmazás hivatalos eljárásban [301. § (1)–(2) bekezdés], a bántalmazás közfeladatot ellátó személy eljárásában [302. § (1)–(2) bekezdés], a kényszerszolgáltatás [303. § (1)–(2) bekezdés], a jogellenes fogvatartás (304. §), i) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)–(3) és (5) bekezdés], a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (311. §), a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak (312. §), a nemzetközileg védett személy elleni erőszak [313. § (1) bekezdés], j) a terrorcselekmény [314. § (1)–(2) bekezdés], a jármű hatalomba kerítése [320. § (1)–(2) bekezdés], k) a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés], a zsarolás (367. §), az önbíráskodás [368. § (1)–(2) bekezdés], l) a zendülés minősített esetei [442. § (2)–(6) bekezdés] és az előjáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak [445. §].

¹⁷³ Btk. 244. §

¹⁷⁴ Btk. XXXV, XXXVI. és XXXVII. fejezet.

maga életét nem sérti, veszélyezteti), változásra, cselekvésre kényszeríteni, befolyásolni képességeit, véleményét, manipulálni valamire, beavatkozni viszonyaiba. Nem kívánjuk kihasználni valamire, rovására előnyt szerezni. Fontosnak tartjuk a kölcsönösséget, a kölcsönös adást, a másik ember figyelembevételét. Tiszteletben tartjuk az egyenlő jogokat az élethez, a szabadsághoz, a véleményhez, nézőponthoz. Tartózkodunk a közösséget romboló deviáns viselkedéstől, törekszünk az értékek megőrzésére és fenntartására. Tiszteljük a társas létet, a hagyományt, a társadalmi létet. Az Egyház és intézményeinek helyiségeit, eszközeit gondosan, rendeltetésszerűen használjuk és őrizzük meg, biztosítjuk a közösség minden tagjának az azokhoz való azonos mértékű hozzáférést.

Gyakorlandó

A második fogadalom, az **asztéja**, ha belső nézőpontból nézzük, a bennünk lévő bírvágy megismerését és kezelését célozza. Ide tartozik a szükséges és elégséges tanítása, melynek révén elfogadjuk életünköt, amit ad, és felismerjük, hogy mennyi fölösleges dologra is vágyunk. Ez a kulcsa az elégedettség megvalósításának.

3. Fogadom, hogy tanítványhoz méltó életet élek és kerülöm a szélsőségeket.

Brahmacsarja: törekvés a tanítványhoz méltó, szélsőségektől mentes életre.

Kerülendő

Ahogy a mottóul választott Dhammapada idézet is tartalmazza, az erkölcstelen élettől való tartózkodás fogadalma az emberi méltóságnak a szexuális kapcsolatok keretében történő tiszteletben tartására ad bölcs útmutatást és segítséget. Nem vagyunk ugyanis rabszolgaként, döntési lehetőségek nélkül alávetve a vágyainknak. Elfogadhatatlannak tartjuk ezért a szexualitást illető mindenfajta erőszakot, hatalommal vagy pozícióval visszaélést és kényszerítést, hátrányos megkülönböztetést, a gyermekek szexuális bántalmazását, szexuális kizsákmányolását és a gyermekpornográfiát, és a nemi élet szabadsága, illetve a nemi erkölcs elleni bűncselekményt.¹⁷⁵

Ajánlott

Törekszünk arra, hogy szexuális kapcsolatot csak felelősséggel, partnerünk emberi méltóságát, korát és szabadságát, illetve saját és partnerünk elkötelezettségét tiszteletben tartva létesítsünk. Párkapcsolati életünk ezen részét kizárólag magánéletünk részeként, és semmiképpen sem az Egyház és intézményei nyilvánosságában éljük. (Például a főiskolai főnökből, oktató-hallgató, alkalmazott-hallgató, oktató-oktató és hallgató-hallgató közötti szexuális kapcsolatokról származó esetleges hatalmi visszaélések – ún. összeférhetetlenség – megelőzésére törekszünk azzal, hogy igyekszünk ezeket a viszonyokat elkerülni. Ha mégis létrejönnek ilyen kapcsolatok, az érintettek önként és korlátlanul lemondanak hivatalos főiskolai szerepük kölcsönös érvényesítéséről, úgymint munkáltatói jogok, vizsgáztatás, testületi, bizottsági döntések, mentorálás, stb.) Célunk és törekvésünk az emberi kapcsolatokban a legszentebb és legtagabb értelemben vett megismerés, melyet tiszteletben tartunk. Fontosnak tartjuk a megismerést, a törekvést, a tanulást, az ember világhoz való viszonyának és lehetőségeinek kutatását, elkötelezettséget a kutatáshoz, az önépítkezést, és az önátalakításra való irányultságot. Igyekszünk megvalósítani a tanítványi hozzáállást a világhoz. Törekszünk a megismerésre, az önmegismerésre, az önátalakításra, önmérsékletre, a középút gyakorlására, amely a mértékletességben valósul meg. Igyekszünk minden helyzetet és alkalmat a megismerésre és a tanulásra használni, mindenben és mindenkinben az értékeset és az értéket megtalálni. Tiszteletben tartjuk és elfogadjuk az emberi szellemiséget, a szellemi kultúrát, a szellemi hagyományt. Fontos számunkra, hogy tudjunk elfogadni és követni egy eszmét, egy világszemléletet, egy ideológiát, a követett eszméhez tartozó közösséghez tartozzunk, mestereitől tanuljunk, hozzájáruljunk az eszme kutatásához, építéséhez, továbbfejlesztéséhez, alkalmazásához. Törekszünk a követett eszme megvalósítására.

Gyakorlandó

Szemlélődve saját tudatunk felett eltávolodhatunk a szélsőségektől, megfigyelhetjük az igát, amit létrehozunk, ugyanakkor felismerhetjük mulandó voltukat és ürességüket. Vállalhatjuk a felelősséget létezésünkért, tartózkodhatunk attól, hogy élvezetek hajszolásába másokat bevonjunk, vagy éppen saját testünket használjuk ki. A harmadik fogadalom, a **brahmácsarja**, továbbá a szélsőséges életmód feladását célozza, mely valójában mindig a másokkal való versengésből, a féltékenységből fakad. Ennek kezelése a belső harmónia megvalósítása révén lehetséges, ennek révén életünk is rendezetté válik.

¹⁷⁵ Btk. XIX. fejezet a szexuális kényszerítés (196. §), a szexuális erőszak [197. §]

4. Fogadom, hogy csak igazat szólok, és nem rágalmazok.

Szatja: az igazságban való lét.

Kerülendő

Ez a fogadalom a helyes beszédre való törekvés, magában foglalja a helytelen beszédetől, a hazugságoktól, illetve mások megtévesztésétől, becsapásától, a bizalmukkal való visszaéléstől, hamisítástól, plágiumtól, a rágalmazástól,¹⁷⁶ durvaságtól és becsületsértéstől,¹⁷⁷ illetve a fölösleges és semmitmondó fecsegéstől való tartózkodást.

Ajánlott

Magában foglalja azt is, hogy szándékunkban áll igazat mondani és vállalni a felelősséget szavainkért, hogy egyéni életünket az igazságnak rendeljük alá. Ezzel megszüntetjük azt a magunk által létrehozott kettősséget az életünkben, ami saját magunk és mások tisztánlátását egyformán a legjobban akadályozza. Megtiszteljük magunkat és másokat is azzal, hogy a legszentebb és legtagabb értelemben tiszteletben tartjuk az igazságot, melynek megfelelően élünk és cselekszünk. Törekszünk arra, hogy életvitelünkben és önkifejezésünkben érvényesüljön az igazsághoz való ragaszkodás, az igazságnak való megfelelés, hogy annak megfelelően fejezzük ki magunkat, közöljük mondanivalónkat. Érvényes elveinket juttassuk kifejeződésre, elveinknek megfelelően beszéljünk és cselekedjünk. A valóságot, a tényeket ne ferdítsük és ne fedjük el. Igyekezzünk őszintének és beismerőnek lenni magunkhoz, magunkat adni mások számára, őszintének lenni másokhoz. Törekszünk arra, hogy magunkat ne csapjuk be, ne ferdítsük el, ne túlozzuk el, ne tévesszük meg, ne alkossunk magunkról hamis képet. Törekszünk az őszintétlenségből és az ügyeskedésből származó előnyről való lemondásra. Igyekezzünk a valóságot és igazságot összhangban tartani.

Gyakorlandó

A **szatja** nem azt jelenti, hogy kíméletlenül mindig megmondjuk az igazat, mert ez lehet ártó is, hanem kezeljük az igazságot, főleg a saját igazságérzetünket. Látszólag mindenkinek megvan a maga igazsága, ám a hétköznapi igazság nagyon viszonylagos, mindig egy nézőpont függvénye. A Tan igazsága efölött áll, a valóságnak megfelelően látja és érti meg a dolgokat. Ezen fogadalom valójában a bennünk lévő gőgről szól, melyből egyenesen fakad, hogy képtelenek vagyunk magunkkal és másokkal szemben őszinték lenni, nemcsak úgy gondoljuk, hogy tudjuk az igazságot, hanem úgy, hogy jobban tudjuk azt másoknál. Ha képesek vagyunk elismerni korlátainkat, úgy tartózkodni fogunk mások rágalmazásától, és attól is, hogy kéretlenül rá akarjuk kényszeríteni véleményünket másokra. Pozitív értelemben ez a szép, jó és igaz beszéd.

5. Fogadom, hogy tartózkodni fogok a részegségtől és a bódulattól.

Szurámat: a tudat tisztán tartása.

Kerülendő

Ez a fogadalmunk tudatunk tisztán tartását célozza. A tudatot módosító szerektől (ideértve az alkoholt, a kábítószereket és más hasonló anyagokat) és az általuk okozott bódulattól, részegségtől való tartózkodás a felsőoktatási intézmény területén éppen úgy buddhista etikai, mint törvényi követelmény.¹⁷⁸

Ajánlott

A legszentebb és legtagabb értelemben tiszteletben tartjuk a tiszta tudatot; a tudatosságot, melyet igyekezzünk megtartani és fenntartani. Törekszünk arra, hogy az elfogulatlan megismerő képességet, az elfogulatlan ítélőképességet, a befolyásoltság nélküli gondolkodást és értelmi képességeket megteremtjük, megvalósítsuk és fenntartsuk, védjük, megóvjuk,

¹⁷⁶ Btk. 226. §

¹⁷⁷ Btk. 227. §

¹⁷⁸ Lásd: a kábítószer forgalomba hozatala, illetve az azzal való kereskedés [Btk. 176. § (1)-(4) és (6) bekezdés, 177. § (1) bekezdés b) pont, c) pont cb) alpont és (2)-(3) és (5) bekezdés], kábítószer termesztése, előállítása, az ország területére behozatala, kivitele, átszállítása [Btk. 178. § (1)-(5) bekezdés és 179. §], a kábítószer készítésének elősegítése [Btk. 182. § (1)-(4) bekezdés], a kábítószer-prekurzor forgalomba hozatala, szállítása, azzal közvetítői tevékenység végzése [Btk. 183. § (1) bekezdés a) pont], az új pszichoaktív anyag előállítása, az ország területére behozatala, kivitele, átszállítása, forgalomba hozatala, illetve az azzal való kereskedés [Btk. 184. § (1)-(3) és (5) bekezdés, 184/A. § (1) bekezdés b) pont és c) pont cb) alpont, (2)-(3) és (5) bekezdés, 184/B. § (1) bekezdés a) pont, (2)-(5) bekezdés, 184/C. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont, b) pont ba) alpont, (2)-(5) bekezdés].

gondozzuk. Igyekezünk biztosítani eredeti tudati képességeink kibontakozását. A külső tudatbefolyásoló, manipuláló és a tudatosságot csökkentő eszközöktől ezért igyekezünk megóvni magunkat. Fontosnak tartjuk a saját tudatunk tiszteletben tartását, a tudat tisztán tartását, higiéniját, a józanságot, a tárgyilagosságot, a gondolkodás képességét, az érzélem erejét. Fejleszteni kívánjuk a figyelmet és a készenlétben levés képességét. Igyekezünk megvalósítani mindenfajta tudatfolyamat befolyásmentességét.

Gyakorlandó

Az ötödik fogadalom, a **szurámatta**, a szellemi tisztaság megvalósítását, a bennünk lévő kábaság, szórakozottság, kétely és téves nézetek kezelését célozza. A kábaságot előidéző szerek, mint a kábítószer, a homályosság és nem az éberség felé visznek, ezért hangsúlyozottan kerülendő, ráadásul energiarendszerünket is nagyban károsítják. Ezzel tehát a folyamatos jelenlét gyakorlatát vállaljuk, mely a belátáson kell, hogy alapuljon.

Források:

A Tan Kapuja Buddhista Egyház Szertartáskönyve (2013)

A buddhista öt fogadalom. Az Öt szabály (pancsa-síla). *A Tan Kapuja Zen Közösség szerinti fogadalomtétel (Kidolgozta Dobosy Antal 1987-ben, módosítva 2011-ben)*

Ácsán Szumédhó: Így van ez. A valóság természete. (Buddhapada Alapítvány, 2004)

Dhammapada - Az erény útja. Páli nyelvből fordította Fórizs László (Aruna Publications, 2012)

